

A könyv értékeléséhez hozzátartozik, hogy az 1958-ban jelent meg Szófiában bolgár nyelven, tehát szerzője jóval azt megelőzően írta, mint amikor a szovjet büntetőjog új Alapelveit elfogadták, sőt még mielőtt az ezekben az Alapelvekben foglalt tételek megfelelően kikristályosodtak volna. Ez a körülmény azonban nemhogy csökkenti, hanem még csak emeli az értékét, mint ahogy valamennyi lényeges elméleti kérdésben a később elfogadott törvényben foglalt állásponttal lényegében azonos megoldást javasol. Azt is hangsúlyozni kell, hogy a könyv világos választ ad a büntetőjog sok olyan nagyjelentőségű kérdésére, amelyekben eddig az irodalomban különböző vitás álláspontok voltak. Vonatkozik ez különösen a bűnösség fogalmára és a bűncselekmény törvényi tényállásáról szóló tanításra. Világos választ igyekszik adni továbbá a könyv a bűncselekmény tárgyának fogalmával kapcsolatban tisztázatlan kérdésekre.

Röviden meg kell még említeni két olyan elméleti kérdést, amelyek véleményem szerint érdeklődésre tarthatnak számot a magyar jogászság körében. Az egyik, a szerzőnek az a világos álláspontja, amely szerint a szocialista büntetőjogban nem érvényesülhet az a tétel, hogy a törvény nem ismerése nem mentesít és hogy helyett a társadalomra veszélyesség tudata játszik szerepet.⁵ A másik, a szerzőnek abban a kérdésben elfoglalt világos álláspontja, hogy a társadalmi tulajdon elleni bűncselekményeket és a személyi tulajdon elleni bűncselekményeket a tárgyak különbözőségére tekintettel a Btk különös részének különböző fejezeteibe kell foglalni. Ennek a kérdésnek kidolgozandó Btk-nk rendszere szempontjából igen nagy jelentősége van.

Összegezve: B. Sz. Manykovszkijnak itt ismertetett könyve a büntetőjog szempontjából rendkívül értékes munka, és csak sajnálni lehet, hogy a magyar jogászok számára nyelvi okokból nem válhat teljes egészében hozzáférhetővé.

Az Acta Juridica, folyóiratirodalmunk fejlődésének újabb állomása

I

Állam- és jogtudományi folyóiratirodalmunk egyik képviselője, az Állam- és Jogtudományi Intézet lapjaként és az egész magyar állam- és jogtudomány fórumaként megjelenő *Jogtudományi Közlöny* több évtizedes múltira néz vissza. Jelen volt a századcleji kodifikációs harcoknál, a burzsoá magyar jogtudománynak a feudalizmus erőivel szembeni lassú térhódításánál, megélte a Horthy-korszak éveit is — míg 1945 után, éppen 15 éve, egy emberségesebb jog szolgálatába állhatott. Ma már XV-öt számoló „új évfolyamai” — harcokkal teli úton bár — hamar a szocialista jog, a szocialista állam építésének orgánumává lettek. Elsősorban e lap hasábjain kísérhető végig az a forradalmi átalakulás, amelyen az egész magyar jogrendszer, az egész magyar állam- és jogtudomány átment. A szocialista építésnek minden területen való megkezdése a nagy feladat „lebontása”, differenciálása, egyes szakaszok sikeres befejezése természetesen egyre több és sokrétűbb feladatot állított a szocialista állam és jog gyakorlati és elméleti művelői elé. Az új és megnövekedett feladatok új és megnövekedett utak és formák igénybevételének szükségét jelentették jogirodalmunk vonatkozásában is. A Jogtudományi Közlöny mellett ma már az állam- és jogtudományi folyóiratok egész spektruma áll előttünk: Az *Állam és Igazgatás*, a *Magyar Jog*, az *Állam- és Jogtudományi Intézet Értesítője*, a három állam- és jogtudományi kar időszakos kiadványai, az *ünkari Acták*, és végül a Magyar Jogász Szövetség kiadásában francia és orosz nyelven megjelenő *Revue de Droit Hongrois*, ill. *Obzor Vengerszkovo Prava*. Egy bizonyítéka ez a kép annak a ténynek, hogy — amint ezt egy, az *Állam és Igazgatás* újbóli megjelenése kapasan nem is olyan régen közlített cikk írja — „a szocialista építést szolgáló állam- és jogtudományunk fejlődésében kezdettől fogva jelentős tényező volt a folyóiratirodalom. A folyóirat természeténél fogva mozgékonyabb, időszerűbb, jobban tud a mindennapi élet gyakorlatában felmerülő konkrét feladatokhoz kapcsolódni, tágabb teret ad az építő bírálatnak, vitának, mint az önálló kiadványként megjelenő, mélyebb elmélyülést igénylő monografikus irodalom, amelynek számos előfeltétele — különösen a szocialista fejlődés első időszakában — nem is volt meg. Bár tudománytörténetünk

⁵ Ld. ezzel kapcsolatban VISKI László: Szándékosság és társadalomra veszélyesség. Bp. Közgazdasági és Jogi Kiadó, 1959.

még nem dolgozta fel rendszeresen ezt az időszakot, mindezek már ma is aláhúzzák az állam- és jogtudományi folyóiratok jelentőségét a szocialista építés elvi kérdéseinek kidolgozásában és a gyakorlati munka irányításában.¹ Bizonyos, hogy folyóiratirodalmunk egészének általában az volt és az ma is a feladata, ami ebből a jelentőségéből folyik. Egy-egy folyóirat ezen egységes feladat egy-egy szintjének, egy-egy viszonylag önálló részének minél teljesebb megoldását van hivatva szolgálni. Azzal természetesen, hogy része az egésznek és hogy bizonyos tevékenységi formái közvetlenül is az egész cél szolgálatában állnak. Ha a részfeladatokat nem is lehet egymástól, különösen az egészről elválasztani, a tényekből és a kitűzött célokból mégis a következő — behatóan itt nem részletezhető — „munkamegosztás” olvasható ki. A *Jogtudományi Közlöny* általában fóruma a gyakorlat és az elmélet találkozásának mind a szerzőket, mind a tárgyalat kérdéseket, mind a közölt munkák jellegét (módszerét és színvonalát) tekintve. Egyedül ezt a szerepet tartósan nem vállalhatta. Nyilvánvaló ui., hogy a fejlődés során ez mennyiségileg annyira megnövekedett igények kielégítését kellett volna jelentse, amelyek egy lap keretét már szétfeszítették volna. Ez a mennyiségi növekedés a lap profilját is túlságosan „elnyújtotta” volna az egyre szaporodó, kisebb jelentőségű, egyébként szintén fontos gyakorlati kérdések — a dolog természetéből folyó nagy terjedelmet igénylő — gyakorlati-technikai taglalásától egészen a nagyobb, elvi jelentőségű problémák monografikus mélységű tárgyalásáig. Emellett az egész államapparátus átalakítása, az új államszervezet kiépítése és egészséges funkcionáltatása a jogtudományon belül az ezzel összefüggő kérdések hadának minél sokoldalúbb, különösen sürgető kidolgozását tette szükségessé. Ez egyrészt az általánosan állam- és jogtudományi jellegű *Jogtudományi Közlöny* profilját túlzottan széthúzta volna, másrészt pedig a lap terjedelmét emelte volna a még célszerűnél nagyobbra. A feladatoknak ez a differenciálódása és megnövekedése tette szükségessé a megfelelő megoldási formák megteremtését, ami — az előbbi vonatkozásban — a *Magyar Jog*, az utóbbi esetben pedig az *Állam és Igazgatás* (1952-ig Állam és Közigazgatás) megindításában jutott kifejezésre. — A kezdeti időszakban a *Jogtudományi Közlöny* egyik lényeges feladata volt a baráti államok, különös n a szovjet állam- és jogtudomány eredményeinek hazai megismertetése, propagálása. Ez a feladat oly súllyal jelentkezett, hogy hamarosan egy önálló kiadvány kereteit érte el a *Jogtudományi Közlöny* mellékleteként kiadott *Szovjetjogi Cikkgyűjtemény* (1954-től megszűnéséig *Cikkgyűjtemény*) formájában. — A szocialista magyar jogrendszer fontosabb jogintézményeinek a külföld számára történő dokumentális ismertetését szolgálja a *Magyar Jogász Szövetség* kiadásában a *Revue de Droit Hongrois*, illetőleg *Obzor Vengerszkovo Prava* címen megjelenő periodika, amelyben francia és orosz nyelven, a tárgyalat jogintézmények kapcsán egy-egy tájékoztató tanulmány és a tárgykörbe tartozó fontosabb jogszabályok kerülnek közlésre. — Mint magas szintű elméleti folyóirat, 1957-ben indult meg a Magyar Tudományos Akadémia *Állam- és Jogtudományi Intézetének Értesítője*. Megindítását két tényező tette szükségessé. Egyrészt az, hogy bár a *Jogtudományi Közlöny* az Intézet folyóirataként szerepel, szerzői köre ennél jóval nagyobb (gyakorlatilag minden a jogtudomány iránt érdeklődő szerző részére nyitva áll, nagyobb részt nem is az Intézetben készült tanulmányok táplálják), és nem tudta már biztosítani az Intézet színvonalban és mennyiségileg örvendetesen fejlődő publikációs igényeit. Az Intézet ilyen értelmű fejlődése folytán másrészt szükségessé és lehetségessé vált olyan jellegű állam- és jogtudományi munkák közzététele, amelyek a *Jogtudományi Közlöny* kereteit mind módszerben, mind pedig terjedelemben meghaladták. Olyanok nevezetesen, amelyek monografikus alapossággal [szélesebb elméleti házissal, a történelmi fejlődés és a gyakorlati élet sokoldalú vizsgálatával, a külföldi joganyag és jogtudományi irodalom teljesebb számításba vételével] a szocialista állam és jog elvi jelentőségű, fontosabb kérdéseit hivatottak feldolgozni, amelyek az adott kérdésekben az állami munkát magasabb, elvi-elméleti szinten segítik. Szükségessé és lehetőségessé vált továbbá a burzsoá állam és jog lényegének az eddiginél magasabb szintű kritikai feltárása.² — Sok vonatkozásban azonos rendeltetéssel indult meg az ún. *kari Acták*, amelyek az egyetemek mint tudományos műhelyek egyes eredményei publikálásának sajátos műfaját (az egyetemi oktatók nagyobb terjedelmű tanulmányainak általában külön füzetekben való közlését) jelentik.

Ebben a helyzetben indult meg 1959-ben a Magyar Tudományos Akadémia idegen nyelvű állam- és jogtudományi folyóirata, az *Acta Juridica*.

¹ -os, Az „Állam és Igazgatás” megjelenéséhez. *Jogtudományi Közlöny*, 1959. 7—8. sz. 428. p.

² Az Állam- és Jogtudományi Intézet *Értesítője*, I. Köt. (1957), 1. sz. Előszó. 4. p.

Az *Acta Juridica* célkitűzése a szocialista magyar állam- és jogtudomány eredményeinek a külföld számára való megismertetése, hozzáférhetővé tétele. A szerkesztőbizottság a folyóirat első számában közzétett bevezetőjében kifejezésre juttatja azt a meggyőződését, hogy a magyar szocialista állam- és jogtudomány már elérte azt a szintet, hogy eredményei számot tarthatnak a nemzetközi jogtudományi nyilvánosság érdeklődésére.³ Monografikus magas szintű tanulmányaival, amelyek — feltárva és bemutattva Magyarország és a baráti államok jogtudományának eredményeit, számot vetve a burzsoá jogtudomány nézeteivel — a szocialista magyar jogrendszer legfontosabb kérdéseivel foglalkoznak; könyvismertetéseivel (megvédett disszertációk annotációival), amelyek útján általános tájékoztatást ad a megjelenő jogtudományi munkák egész problematikájáról, az érintett munkák érdemi mondanivalójáról és eredményeiről; dokumentációs és tájékoztató közleményeivel, amelyekkel a magyar jogtudományi élet (kongresszusok, konferenciák, vitatülések stb.) fontosabb eseményeiről tudósít több célt is kíván szolgálni. Ezek közül kettőt kell kiemelni. Az egyik az a törekvés, hogy a magyar állam- és jogtudomány minél hathatósabban járuljon hozzá a szocialista állam- és jogtudomány fejlődéséhez és fejlesztéséhez. A másik az a meggyőződés, hogy a szocialista jog hazai forrásból való, magas szintű tanulmányok útján történő ismeretése és megismerése a nem szocialista jogászai közvéleményt illetően sokban hozzá fog járulni a szocialista jog és jogtudomány tárgyilagosabb megítéléséhez. Röviden arról van szó, hogy a magyar állam- és jogtudomány művelői kötelezettségét érezték annak, hogy a jog fejlődéséért vívott tudományos küzdelmüket, ennek egyes eredményeit a nemzetközi jogtudományi élet nyilvánossága elé tárják. Bizonyos, hogy ezzel — a szocialista jogtudomány fokozottabb fejlesztése mellett — a nemzetközi megértés ügyét is szolgálják. Ezeket a törekvéseket, a magyar állam- és jogtudományok emögött álló fejlettségét honorálta a Magyar Tudományos Akadémia, amikor az *Acta Juridica* megindítását lehetővé tette. Az évenként egy kötetben (két kettős számban), kb. 400—500 oldalon megjelenő folyóirat minden arra érdemes — általában magyar nyelven már megjelent, színvonalát és tudományos értékét tekintve időtállóan bizonyult — tanulmány számára nyitva áll. Egyes tanulmányok vagyloosan angol, francia, német és orosz nyelven jelennek meg. A tanulmányokat két, a tanulmány közlési nyelvével eltérő nyelven felvett rezümé követi. A folyóirat ezzel is biztosítani kívánja az egyes tanulmányok problematikájának, eredményeinek minél nagyobb publicitását. A szerkesztőbizottság arra törekszik, hogy a lapon keresztül minél teljesebb képet adjon a magyar jogtudományi kutatásokról, azok eredményeiről: a szocialista állam és jog lényegéről, az egész jogrendszer és egyes ágazatainak főbb problémáiról, az elmélet nézőpontjairól és főbb tételeiről, a történeti diszciplinák lényegesebb fejezeteiről, a szocialista jog egésze keretében a magyar szocialista jogrendszer fejlődésének sajátosságairól, a burzsoá jogtudomány nézeteinek és eredményeinek mikénti értékeléséről. Egyszóval a szükségeset és a lényegest arról, amit adott viszonyaink között a magyar állam- és jogtudomány jelent.

Bár az eddig megjelent másfél kötet még nem érthette el e kép teljességét, tartalma mégis alkalmas arra, hogy az eddig mondottak realitását bizonyítsák. A *tanulmányrovatban* eddig a következő tárgyú (című) cikkek jelentek meg: A Magyar Tanácsköztársaság állama és joga (Szabó Imre), Szükséghelyzet a nemzetközi jogban (Buza László), Prevenció és vétkesség (Eörsi Gyula), A semlegesség az Egyesült Nemzetek rendszerében (Hajdu Gyula), A tulajdonjog formái és a szocialista jogrendszer tagozódása (Világhy Miklós), Az államhatalmi és államigazgatási szervek hatáskörének kérdései (Bihari Ottó), A konstanzi „bulla” hatása a főkegyúri jog fejlődésére (Csizmadia Andor), Az államigazgatás meghatározása (Kovács István), Az ártatlanság védelme (Király Tibor), A magyar földtulajdonjog feudális jellegének megszűnése (Sarlós Márton), Decentralizáció és demokratikus centralizmus (Schmidt Péter), Az államigazgatási eljárási törvény jogorvoslati rendszere (Szamel Lajos), A társadalomra veszélyesség és a bűnösség viszonya a büncselekményfogalom felépítésében (Viski László), Az üzemi tanács és az üzemi kollektíva (Weltner Andor), A büntetés és a büntetési rendszer kérdéséhez (Hámori Éva), Az objektív felelősség történetéhez (Mádl Ferenc), Gustav Radbruch és a relativista jogfilozófia (Péteri Zoltán). — A *recensiones-rovat* értékelte és bemutatta Szabó Imre: A burzsoá állam- és joghőkezelet Magyarországon, Eörsi Gyula: A tervszerűdések, Marston Géza: A római magánjog elemeinek tankönyve, Institúciók, Csánádi György: A meg-

³ *Acta Juridica*, Vol. I. (1959), fasciculi 1—2., 1. p.

bizási jogviszony, Haraszi György: A Nemzetközi Bíróság joggyakorlata, Hajnóczy József közjogi politikai munkái (szerk.: Csizmadia Andor), Adám Antal: A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa, Seres Imre: A földtulajdonjog a magyar mezőgazdasági termelőszövetkezetben, Szamel Lajos: A jogforrás és Viski László: Szándékosság és társadalomra veszélyesség című munkáját, valamint beható kritikával illetett egy, az ún. Szabad Európa Bizottság által a magyar állam- és jogtudományról megjelentetett bibliográfiai kiadványt. — A *varia-rovat* egyebek között olyan jelentős vitákról ad részletes tájékoztatást, mint „a magyar népi demokratikus jogrendszer és tagozódása”, valamint „az államigazgatási határozatok bírói felülvizsgálata” tárgyában rendezett, nagy érdeklődést kiváltott vitáulések; érdemi beszámolót közöl olyan országos szintű rendezvényekről, mint pl. az Alkotmány 10. évfordulója alkalmából rendezett Jogászkonferencia; annotálja a megvédett disszertációkat; rendszeresen beszámol a Magyar Tudományos Akadémia Állam- és Jogtudományi Bizottságának tevékenységéről stb.

Befejezésül — a címre vissza utalva — meg kell állapítani, hogy az *Acta Juridica* folyóiratirodalmunk fejlődésének újabb jelentős állomása. A fejlődés jelentős állomása a szónak abban az értelmében, hogy vázolt céljaival csak állam- és jogtudományi irodalmunk minőségi és mennyiségi színvonalának meghatározott fejlettségi állapotától feltételezetten indulhatott el útjára. Attól a fejlettségi állapotától feltételezetten amelyet ma már elért, amelyet röviden vázoltunk. Nem arról van szó, hogy az Akadémia illetékes szervei egy, ezúttal az *Acta Juridica* megindítására vonatkozó aktussal (nem ki anyagi áldozattal is) növelték ügyintéző tevékenységüket. Ez a formai, a dologi feltételek biztosítását jelentette a meglévő és gyarapítandó tartalom kibontakoztatására. A magyar állam- és jogtudomány művelőie a feladat, hogy a forma és a tartalom egységét biztosítsák és fejlesztésén állandóan munkálkodjanak.

Ezzel üdvözljük a most már lassan két éves — az Akadémiai Kiadót dicsérő, kiállításában is szép — *Acta Juridicát*.